

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 25

Lýsingarprísur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 2. juli 1949

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

23 Árg.

Hitt bundna iniciativíð

Vökur og eggjandi orð verða ofta talað um hitt fría og privata iniciativíð, sum ikki eigur at verða bundið og trælkað av einum statsriknum iniciativí. Men í royndum er tað ikki so. Statsskipanin bæði í Føroyum og mongum øðrum londum er so háttáð, at hon nettupp *bindur og trælkar hitt privata iniciativíð*.

Maðurin við áráðishuga, maðurin, sum hugin hevur at gera okkurt, stovna okkurt, fær ikki vent sær, sum alt er læst og stongt av valdum, monopolum, trustum o. s. l. Handilslívið alt er í einum monopolbandi. Virkir geva einum mannj ella einum felagi monopol uppá eina ella fleiri vörusölur, og so sleppur eingin annar framat. Smámaðurin, sum ætlar at byrja, kódnar burtur, hann kemur ikki uppundan. Teir stóru trustarnir spýggja frá sær miljónir av einum vissum luti, teir hava einavaldi at framleiða henda lutin, teir eru lutsins kongar, teir avgera, hvussu hann skal vera, teir avgera prísinn, og einki annað *iniciativí* sleppur framat.

Hitt privata iniciativíð er eisini í hondunum á peningavaldinum. Skal maður fáa sett nakað í verk, má hann heita á peningastovnan, og so er hann í hondum peningastovnans, hann hevur valdið á honum og virki hansara. Hann skal gjalda honum fyrst mikla leigu fyri at fáa peningin, og freytirnar eru so strangar, at kemur ein kuril á, so er tað úti við honum og iniciativí hansara.

Sostatt er tað privata iniciativíð bundið hvar tað vendir sær. Jörð kann t. d. vera á einstakra mannaðndum. Hon kann liggja sum hagin, og tað er ikki gjørligt at fáa sær so frætt sum einar húsagrundir av henni.

Og ikki bert tað fasta, tað materiella, kann vera valdsbundið, eisini andsmegin kann liggja í hondum. Hitt skrivaða, hitt prentaða orðið verður ein fabrikksvöra. Monopol kana leggjast á andan, monopol kann leggjast bæði á tað talaða og skrivaða orðið, tað kann eisini verða gjørt til ein bundnan handilslut.

Hitt fríska samfelagið eigur ikki at statsbinda ella monopolbinda. Rætt sosialisma trælkar ikki mannin og ger hann ófriðan bæði andaliga og handaliga. Hon skal loysa evnini. Hon skal gera menn kappingarförar. Hon skal leita eftir tí skapandi neistanum og geva honum oljuna, so hann kann loga bjart.

Statsskipanin eigur at vera gjørd so, at hon livgar um alt sum livfört er, og sum kann bera vöktur og framburð til samfelagið. Peningur og peningavald eigur ikki at vera hin strangi harrin men hin hjálparfúsi tenarin.

Jóansøkan á Tvøroyri

Jóansøkan, sum hildin var í ár á Tvøroyri, tók ímóti fólki við brennandi sól, ið vardi allan dagin. Hópur av fólki var samankomin. Fólk úr byggunum í Suðuroy, „Ternan“ við nógvum fólki úr Havn, og so tætt í hølunum á henni var „Smiril“ sum seinni fór suður á Vág og lá har um náttina.

Stevnan byrjaði við gudstænastu í Tvøroyrar kirkju, har presturin fyri norðara parti av oynni, pastor Bjerg prædikaði. Sagt var, at teir føroysku prestarnir vóru bídnir, so gudstænastan kundj verða hildin á føroyskum, men ikki bar nókrum til at koma.

Ítrótturin er nú hövuðstátturin av hesum fólkastevnunum, vit halda, og tað var hann eisini til Jóansøkuna.

Hann byrjaði við kappróðri. Spell var bert, at ikki fleiri bátar røðu, tí hesin ítróttur, sum er upprunaliga føroyskur, dámar eisini føroyingum best.

6-mannaför vóru fyrst. Tvörábátur og Vágabátur. Tvörábáturin vann. Teir báðir seinru bátarnir vaktu spenningin á áskoðarunum. Tað var „Suðuroyingurin“, Tvøroyrabáturin og „Havnarabáturin“ úr Havn við Havnarmonnum. Úti á var ringt at siga, hvør undan var, men komnir áráka fólkið var skilligt, at „Suðuroyingurin“ var frammanfyri. Hesin bátur tykist at ganga væl, og í lötuni man eingin av kappróðrabátunum fara fram

Katolikkar vunnu valið í Beigiu.

Val hevur verið í Belgíu til umboðstingið, og katolikkar hava gingið nógv fram, meðan Kommunistar eru farnir til afturs og eru minkaðir til helvtina.

Katolikkar hava líka so nógv sum allir hinir tilsamans, 86 menn ímóti 82 hjá øllum hinum flokkunum.

Hesin valsigur fer at hava tað at týða fyri Belgíu, at Leopold kongur verður at koma aftur. Katolikkar vilja hava kongin og fáa stuðul frá einstökum øðrum flokki. Teir ælla at búgva til fólkaatkvøðu beinanvegin.

Ringt skil

Hvat ið viðvikur fiskimonnum kunna vit siga, at teirra lönviðurskifti eru komin í eitt slíkt lag, at tað neyvan nakran tíð á ævuni hevur verið verri. Eg skal ikki á hesum sinni nerta nógv við sáttmálarnar, tó har kundi verið mangt at rætta; men tað, ið eg í lötuni hugsi meira um, er tað óskilið, at fiskimenn noyðast at steðga eftir pengunum í hálv og heil ár og stundum longri, og viðhvørt missa teir hesar peningar, sum teir so harðliga treingja til at fáa og, sum teir hava slitid og strevað fyri vátir og illa tuskaðir við litlum svøyni og ofta við deyðanum fyri eygunum.

Lat meg við tað sama siga, at nógvir reidarar rinda peningin í toluliga rættari tíð, og flestir vildu rinda, um teir hövdu pening. Harfyri má orsøkin til óskilið finnast aðrastaðni nevnliga í tí, at fiskur ofta liggur leingi óselður og einki lán fæst meðan biðað verður eftir peningum fyri fiskin.

Fyri nókrum árum síðan fekkst lán uppá óselðan fisk. Tá ið tað ikki fæst nú, so er hetta ein afturgongd til stóran skaða fyri okkara fiskimenn.

Annað óskilið er tað, at fátækir reidarar rinda aðrar skuldir og lata fiskimenninar steðga.

Hetta óskil má ruddast burtur. Hvussu kann annað og betur skil fáast?

Higar koma brøv frá mongum monnum, sum ikki hava fingið tann pening, sum teir áttu at hava fingið fyri hálvum ella heilum ári síðan.

Sum dømi um óskilið takið eg framm eitt av hesum brøvum. Tað eru tveir menn, ið spyrja um peningar, sum teir fyrr hava biðið felagið um at hjálpa teimum at fáa. Teir siga m. a. hesi orð: »Vit loysa okkum at spyrja, nær tygum halda, at vit kunna fáa tann pening vit eiga og sum vit hava biðað eftir í eitt heilt ár.

Vit biðja tygum um at skunda undir málið, so vit fáa tann pening, sum vit so harðliga hava brúkt fyri«.

Tað er ræðuligt at hugsa sær, at kjarnan í okkara fólki verð-

(Framhald á 3. síðu)

um hann. Úti á fótóltsvøllinum var bæði hondbóltur og fótólur. Hondbóltur var fyrst millum Tvøroyragentur og Vágsgentur.

Fótólur millum 1. lið úr Havn og 1. lið av Tvøroyri var ein góður og áhugaverður leikur. Hann var livandi og ágrýtið spæl, so áskoðararnir vóru við alla tíðina. Men tá ið atfinningar skulu havast, so er tað at siga, at samanspælið bílar. Spælarnar „sparka bóltin langt og nýta megí alla“, men tað er sum teir vita ikki av hvørjum øðrum. Leikurin endaði við sigri til Havnarliðið 3—0. Triðji leikur á vøllinum var hondbóltur millum Neistan úr Havn og Tvøroyragentur.

Kvøldið hevði dans sum vanligt, enskan og føroyskan.

Tá ið Ternan fór avstað, var nógv fólk á bryggjuni at fylgja teimum vitjandi. Ternan er kvik at fara á flog, so har var skundur á øllum. Men stundir fingur tey at heilsast og rópa hurrá fyri hvørjum øðrum, áðrenn hon streyk út eftir, eftir tí blanka firðinum, sum var eins og ein sveiti allur samal í teirri bleigu summardimmu.

baldur.

Komið skip

Hollenska skipið »Lingestroom« hevur verið á ymskum plásum í Føroyum við góðsi serliga til Kampsaz við byggitillari til tey ymsku havnararbeiði, sum hetta felag hevur í Sörvági og Fuglafirði.